

Curtea Supremă de Justiție

Î N C H E I E R E

27 martie 2024

mun.Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată în componența:

Președinte

Judecători

Boris Talpă

Lilia Roic-Botezatu

Ghenadie Eremciuc

judecând, fără participarea părților, admisibilitatea recursului declarat de condamnatul Farîmă Ivan, împotriva deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015, în cauza penală privind acuzarea lui

Farîmă Ivan xxx, născut la xxx, originar din xxx și domiciliat în xxx,

în comiterea infracțiunii prevăzute de art.206 alin.(2) lit.a) și c) Cod penal.

Termenul de examinare:

Prima instanță: 12.03.2013 – 10.04.2014;

Instanța de apel: 12.05.2014 – 27.02.2015;

Instanța de recurs: 21.02.2024 –27.03.2024

Asupra admisibilității recursului declarat, în baza materialelor din dosar, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție,

A CONSTATAT:

1.Prin sentința Judecătoriei Hîncești din 10 aprilie 2014, Farîmă Ivan și Harcomița Mandalina, învinuiți de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 206 alin. (2) lit. a) și c) Cod penal, au fost achitați pe motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii.

2.Sentința, a fost atacată cu apel de către acuzatorul de stat, procuror în Procuratura Hîncești, Ureche Lilia, care a solicitat casarea totală a sentinței Judecătoriei Hîncești din 10 aprilie 2014, pronunțarea unei noi hotărâri potrivit modului stabilit pentru prima instanță prin care Farîmă Ivan și Harcomița Mandalina să fie recunoscuți culpabili în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 206 alin.(2) litera a) și c) Cod penal, stabilindu-le pedeapsă de 8 ani de închisoare, cu executare în penitenciar de tip închis pentru Fărîmă Ivan, iar pentru Harcomița Mandalina - penitenciar pentru femei, de tip închis.

3.Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015, a fost admis apelul declarat de către procurorul în Procuratura Hîncești, Ureche Lilia, casată sentința primei instanțe și pronunțată o nouă hotărâre potrivit

modului stabilit pentru prima instanță prin care Farîmă Ivan a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 206 alin.(2) lit. a) și c) Cod penal, stabilindui-se pedeapsa de 8 ani închisoare cu executare în penitenciar de tip închis.

Prin încheierea Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 27 aprilie 2015, s-a corectat omisiunea strecurată în decizia din 27 februarie 2015 fiind dispusă calcularea termenului pedepsei din data reținerii.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut că:

- prima instanță nu a pătruns în esența tuturor probelor administrate, probele prezentate în susținerea vinovăției inculpatului coroborează între ele și în ansamblu indică la comiterea infracțiunii de trafic de copii de către acesta;

- faptul exploatării prin muncă a minorului a fost confirmat prin însăși declarațiile părții vătămate care a explicat că, „*O impuneau să îngrijească de copiii lor, să le facă de mâncare, mergea și cerea de mâncare, le făcea curat*”. Însăși inculpata Harcomița Mandalina nu a negat faptul că partea vătămată o "*ajuta la realizarea mărfurilor*" în piață întru motivarea prezenței victimei cu cerșitul pe străzile orașului”;

- martorul Olari Olesea fiind audiată a confirmat că, partea vătămată era dezbrăcată, murdară, fuma și plângea. L-a întrebat ce face acolo, ultima i-a povestit că, au furat-o țigani, o țineau închisă, nu o hrăneau, o băteau și o puneau să stea cu copii, iar Specialistul la direcția de asistență socială Șestacov Angela a confirmat, că fiind audiată partea vătămată a declarat că, locuia în familia unor romi unde a fost exploatată prin muncă, avea grijă de copii;

- instanța de apel a considerat că partea vătămată, la vârsta sa minoră, la presiunile psihologice și aplicării violenței asupra acesteia, impunerii să cerșească, nu avea posibilitatea să evadeze, să anunțe organele de drept sau terțe persoane despre starea sa, deoarece avea frică de inculpați să nu fie aplicată violența asupra ei, fapt confirmat prin însăși declarațiile date „*o dată a ieșit, dorind să fugă, însă ei au ajuns-o și au întors-o acasă. Când inculpații discutau despre faptul ca să plece în Ucraina și au întrebat-o și pe ea dacă dorește să meargă. A răspuns afirmativ deoarece îi era frică să spună că nu vrea, iar a doua zi a plecat de la ei*”;

- faptul torturii minorei a fost confirmat prin raportul de expertiză medico-legală nr.661 din 11.12.2012, prin care s-a apreciat și consemnat vătămarile corporale depistate la partea vătămată, și anume: „*excoriația buzei gurii de sus, echimoze dintre omoplați care puteau fi provocate de acțiunea unor obiecte dur contondente, cu durata vremii în jur de 5-6 zile. Cicatricile mâinii drepte sunt urme de plăgi care puteau fi provocate de acțiunea unor obiecte dur contondente. În ședințele de judecată stabilindu-se că i-au fost provocate de către inculpați*”;

- concluziile specialiștilor din raportul de evaluare psihologică preliminară a părții vătămate din 28.01.2013 efectuat de psihologul Clivadă Alexandru, potrivit concluziei căruia: ”*experiența traumatică dobândită de xxx implică atacuri de violență fizică și psihologică, amenințare cu moartea și exploatare prin muncă în cadrul gospodăriei, ceea ce a condiționat un șir de tulburări ale sferei emoționale, relaționale și cognitive*”;

- circumstanțele și probele enunțate, explică faptul schimbării declarațiilor părții vătămate în ședința instanței de apel, precum că benevol s-a aflat la inculpați, care nu au maltrat-o și nu au impus-o să cerșească, aceste declarații fiind apreciate critic, fiind evident, că partea vătămată, aflându-se într-o stare de vulnerabilitate, a fost influențată de inculpați să-și schimbe declarațiile. La fel, instanța de apel a reținut că, din declarațiile părții vătămate se constată, că până în vara anului 2012 pe inculpații Harcomița Mandalina și Farîmă Ivan nu i-a cunoscut, ulterior a fost impusă, de aceștia să spună la toți că este nepoata, sau sora inculpatei Harcomița Mandalina. În aceste condiții, instanța de apel a notat că, declarațiile părții vătămate la urmărirea penală sunt veridice, coroborate cu alte probe, date în prezența pedagogului, psihologului, iar temei de a nu le crede instanța de apel nu a identificat;

Instanța de apel a conchis, că prin acțiunile sale intenționate inculpații Farîma Ivan și Harcomița Mandalina au săvârșit infracțiunea, prevăzută de art. 206 alin. (2) lit. a) și c) Cod penal, trafic de copii, adică, „transportarea și adăpostirea unui copil, în scopul exploatării prin muncă, servicii forțate și practicării cerșetoriei, însoțite de aplicarea violenței fizice și psihice, de profitare de abuz de autoritate sau de situația de vulnerabilitate a copilului” și care a fost dovedită prin declarațiile părții vătămate, declarațiile martorilor, materialele examinate în ședința instanței de apel.

La stabilirea categoriei și termenului pedepsei, instanța de apel a ținut cont de scopul pedepsei penale, de gravitatea infracțiunii săvârșite, faptul că infracțiunea comisă de inculpatul Farîmă Ivan, face parte din categoria celor deosebit de grave, de persoana inculpatului care nu este angajat în câmpul muncii, nu se află la evidența medicului narcolog, psihiatric, de consecințele infracțiunii, de comportamentul inculpatului care nu a recunoscut vina și se caracterizează satisfăcător, a comis anterior infracțiuni, antecedentele penale fiind stinse.

Ținând cont de prevederile art.7,61,75 Cod penal, instanța de apel a considerat că corectarea și reeducarea inculpatului este posibilă cu stabilirea unei pedepse penale sub formă de închisoare, în limitele prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă, considerând-o una echitabilă, care ar duce la corectarea inculpatului și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni, în raport cu cele săvârșite.

4.Decizia instanței de apel, pronunțată integral la 24 martie 2015 a fost atacată cu recurs ordinar la data de 26 noiembrie 2020 de către avocata Bou Angela în numele inculpaților, care, invocând art. 427, alin. (1), pct. 6) și 12) Cod de procedură penală, a solicitat casarea deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015.

5.Examinând admisibilitatea în principiu a recursului ordinar declarat, prin decizia din 03 martie 2021, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție a decis inadmisibilitatea recursului ordinar declarat de către avocata Bou Angela în numele inculpaților, împotriva deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015, ca fiind declarat peste termen.

6.Ulterior, la 03 martie 2023, condamnatul Fărîmă Ivan, a înaintat recurs împotriva deciziei din 27 februarie 2015 a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea deciziei instanței de apel și pronunțarea în privința sa a

unei hotărâri de achitare în temeiul art.390 alin.(1) pct.1) Cod de procedură penală, pe motiv că nu s-a constatat existența faptei infracțiunii.

7.Examinând admisibilitatea în principiu a recursului declarat, în raport cu materialele cauzei, completul de judecată a Curții Supreme de Justiție constată că acesta este inadmisibil, din următoarele considerente.

În corespundere cu prevederile art. XI. alin. (3) din Legea nr. 246 din 31.07.2023, pentru modificarea unor acte normative (în vigoare - art. IV, V pct. 1–9 și 11–16 și art. VII din 01.09.2023), prin care s-au operat modificări și la Codul de procedură, recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Alin.(4) al aceluiași articol, prevede că termenul de declarare a recursului împotriva deciziilor pronunțate de curțile de apel în cauzele penale pronunțate până la intrarea în vigoare a prezentei legi este de 2 luni de la data comunicării deciziei integrale.

Potrivit art. 432 alin. (1), (2) pct. 2) și 4) Cod de procedură penală, instanța de recurs examinează admisibilitatea recursului declarat împotriva hotărârii instanței de apel, fără citarea părților, în baza materialelor din dosar și un complet din 3 judecători, prin încheiere, declară inadmisibil recursul, dacă recursul este tardiv și este vădit neîntemeiat.

Conform prevederilor art. 424 alin. (2) Cod de procedură penală, instanța de recurs examinează cauza numai în limitele temeiurilor prevăzute la art. 427 invocate în recurs.

În conformitate cu prevederile art. 422 Cod de procedură penală, termenul de declarare a recursului este de două luni de la data comunicării deciziei integrale.

Prin urmare, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că, persoanei interesate î-i revine obligația de a sesiza jurisdicția competentă și de a formula căile de atac pe care le consideră necesare în apărarea drepturilor sale, legalitatea căilor de atac, fiind un principiu a cărui respectare este impusă și de exigențele art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, concretizând una dintre garanțiile unui proces echitabil.

În speță, obiectul prezentului recurs îl constituie decizia Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015, prin care Farîmă Ivan a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 206 alin. (2) lit. a) și c) Cod penal, stabilindu-i-se o pedeapsa cu 8 ani închisoare, cu executare în penitenciar de tip închis.

Din materialele dosarului rezultă că, dispozitivul deciziei Curții de Apel Chișinău, a fost pronunțată public la 27 februarie 2015 în prezența inculpaților Farîmă Ivan și Harcomița Mandalina, precum și a apărătorului acestora Burduja Victoria, fapt ce se confirmă prin procesul-verbal al ședinței de judecată din aceeași dată (f.d. 63, vol. II), fiind menționat că pronunțarea integrală a deciziei va avea loc la data de 24 martie 2015.

Tot din procesul-verbal al ședinței de judecată în instanța de apel din 24 martie 2015 (f.d. 64, vol. II) se constată că, la data stabilită, în prezența doar a procurorului, a fost pronunțată decizia motivată.

La fel, instanța de recurs reține că, deciziile motivate ale instanțelor judecătorești sunt plasate pe pagina web a instanței de judecată, devenind astfel publice și opozabile tuturor.

În acest sens, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, reține publicitatea, ca principiu al ședinței de judecată care constă în posibilitatea pe care o are orice persoană de a asista la desfășurarea judecării, iar Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat importanța acestui principiu, statuând că publicitatea procedurilor organelor judiciare la care se referă art.6 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului are ca scop protejarea justițiabililor împotriva unei „justiții secrete” și vizează dezbaterea propriu-zisă ale procesului.

Prin scrisoarea din 30.03.2015, copia deciziei motivate a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015 a fost expediată în adresa apărătorului Burduja Victoria și a inculpaților Farîmă Ivan și Harcomița Mandalina (f.d.80 vol.II).

Potrivit actelor și lucrărilor din dosar, la data de 25.06.2015 (număr de ieșire 7-087-c) copia deciziei motivate a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015 a fost expediată în adresa apărătorului Burduja Victoria de către instanța de fond (f.d.90 vol.II).

Faptul că condamnatul Farîma Ivan a cunoscut despre decizia Curții de Apel Chișinău este susținut și de înscrisurile de la dosar, astfel la data de 15.10.2020, condamnatul Fărîmă Ivan a încheiat contractul de asistență juridică nr.171 cu avocata Angela Bou, prin care a împuternicit-o pe aceasta să acorde asistență juridică în propria cauza penală, fiind menționiți și asupra întocmirii recursului (f.d.109 vol.II). Subsidiar, la 11 iulie 2022 Farîmă Ivan a fost reținut în temeiul deciziei Colegiului Penal al Curții de Apel Chișinău din 27.02.2015 (f.d.150 vol.II), respectiv condamnatul a făcut cunoștință cu conținutul deciziei Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015.

Alte informații cu privire la data depunerii recursului respectiv în instanța de recurs nu există nici în dosar și nici în recursul nominalizat.

Raportat la data pronunțării deciziei, prin prisma legislației ce reglementa termenul de declarare a recursului până la operarea modificărilor prin Legea nr. 246 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative (în vigoare din 01.09.2023) - 30 de zile de la data pronunțării deciziei, având în vedere faptul că dispozitivul deciziei a fost pronunțat în prezența condamnatului și apărătorului ales și publicitatea, ca principiu al ședinței de judecată precum și faptul că deciziile motivate ale instanțelor judecătorești sunt plasate pe pagina web a instanței de judecată, devenind astfel publice și opozabile tuturor, termenul pentru depunerea recursului ordinar a expirat la sfârșitul zilei de 24 aprilie 2015.

La fel, apreciind că termenul prevăzut de dispoziția art. 422 Cod de procedură penală, în contextul modificărilor operate prin Legea nr. 246 din 31.07.2023 este de două luni și curge de la comunicarea decizie integrale, completul de Judecată al Curții Supreme de Justiție apreciază că condamnatul Fărîmă Ivan avea cunoștință cel puțin de la data de 27 noiembrie 2020 despre decizia recurată și de conținutul acesteia, în condițiile în care a fost supusă recursului ordinar prin intermediul apărătorului său Bou Angela.

În acest sens, instanța de recurs apreciază că actele procedurale efectuate de avocat în limitele împuternicirilor sale sunt obligatorii pentru persoana reprezentată în măsura în care ele ar fi fost efectuate de ea însăși.

O concluzie contrară celei de mai sus ar încălca principiul securității juridice, în condițiile în care condamnatul Fărîmă Ivan a beneficiat în mod efectiv de dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 par. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului și stabilit prin jurisprudența CEDO, deoarece acesta a luat cunoștință efectiv de decizia atacată, însă nu a formulat calea de atac în termenul legal din lipsă de diligență.

A recunoaște acestuia dreptul de a declara recurs împotriva unei decizii pronunțate în urmă cu peste 5 ani și după aproximativ 2 ani de la data la care s-a stabilit că aceasta a luat la cunoștință cu decizia recurată ar fi, evident, contrar principiului securității juridice, or recursul condamnatului a fost depus la 03 iulie 2023 și înregistrat la Curtea Supremă de Justiție pe 07 iulie 2023, adică peste termenul prevăzut de lege (f.d.164 vol.II).

Prin urmare, o situație continuă nu poate amâna aplicarea regulii termenului de 2 luni pe termen nelimitat, în sarcina condamnatului fiind impusă o obligație de diligență și de inițiativă. În cauza Akif Hasanov împotriva Azerbaidjan, Curtea a stabilit că reclamantul (găsit vinovat de comiterea unui act de huliganism) are obligația individuală de a face demersuri elementare și de a solicita informații de la autoritățile competente cu privire la soluția pronunțată în apel.

Mai mult, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, apreciază că recurentul a cunoscut despre modul de derulare a procesului în instanța de apel și deci a fost obligat la intervale rezonabile de timp să se intereseze de soarta dosarului despre care cunoștea cu certitudine că se află pe rolul instanței cu participarea sa și să respecte termenele prevăzute de lege, adică urma să întreprindă toate măsurile necesare de protejare a drepturilor sale, inclusiv prin acțiuni concludente de informare în privința modului de derulare a procesului prin care să demonstreze păstrarea interesului față de caz și imposibilitatea de a se familiariza cu hotărârea adoptată într-un asemenea mod, pentru a dispune de posibilitatea contestării deciziei în termen.

Este de menționat că, art. 422 Cod de procedură penală, nu prevede repunerea în termen a recursului ordinar, nici o altă procedură legală de a calcula termenul de recurs decât de la data comunicării deciziei motivate, iar art. 230 alin. (2) Cod de procedură penală prescrie expres că în cazul în care pentru exercitarea unui drept procesual este prevăzut un anumit termen, nerespectarea acestuia impune pierderea dreptului procesual și nulitatea actului efectuat peste termen.

Prin urmare, durata termenului de recurs este stabilită prin lege. Acest termen nu poate fi prelungit sau scurtat de instanța de judecată. El este absolut, are un caracter imperativ, iar depășirea lui atrage decăderea din dreptul de a exercita calea de atac, mai mult ca atât, că el a utilizat deja această cale de atac prin intermediul avocatei Angela Bou la 26.11.2020, fapt menționat la pct. 4 din prezenta decizie.

Conform art. 432 alin. (2) pct. 2) Cod de procedură penală, instanța de recurs decide inadmisibilitatea recursului înaintat în cazul în care se constată că acesta este tardiv.

Astfel, odată ce este depus peste termen, recursul ordinar de pe rol urmează a fi declarat inadmisibil, or dreptul de acces la un tribunal nu este un drept absolut. Acesta poate fi limitat. Limitările exercițiului accesului la un tribunal trebuie să fie prevăzute de lege, să urmărească un scop legitim și să fie proporționale, pentru a nu fi afectată însăși esența dreptului. Această afirmație este valabilă și pentru normele de natură procedurală, care stabilesc termene în interiorul cărora persoanele ar putea formula o contestație (hotărârea CEDO Marc Brauer vs. Germania).

8.În conformitate cu prevederile art.432 alin. (1), (2) pct. 2) Cod de procedură penală, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

DECIDE:

Inadmisibilitatea recursului ordinar declarat de inculpatul Farîmă Ivan, împotriva deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 27 februarie 2015, ca fiind tardiv.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței

Boris Talpă

Judecătorii

Lilia Roic-Botezatu

Ghenadie Eremciuc